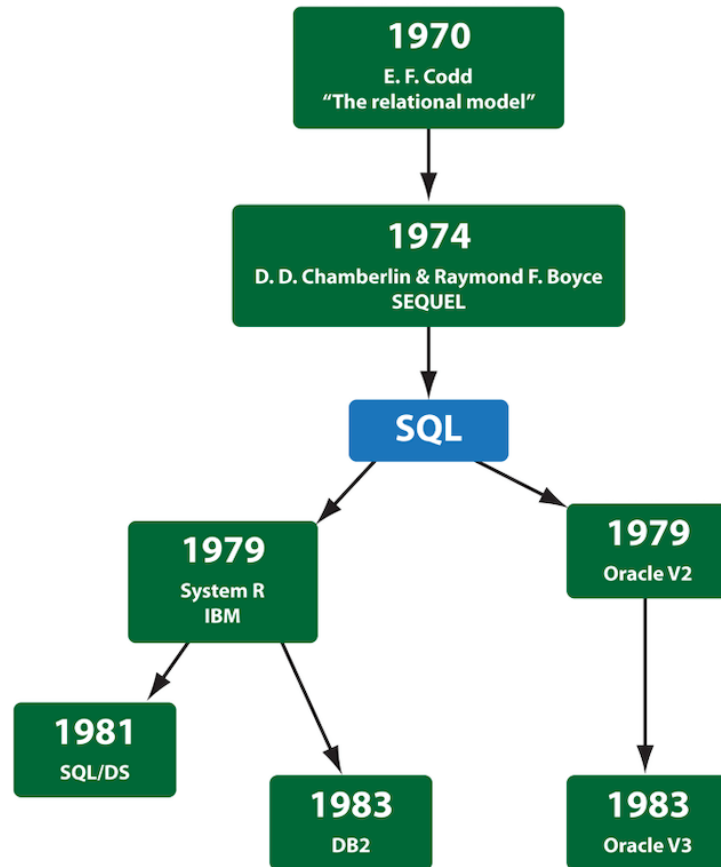

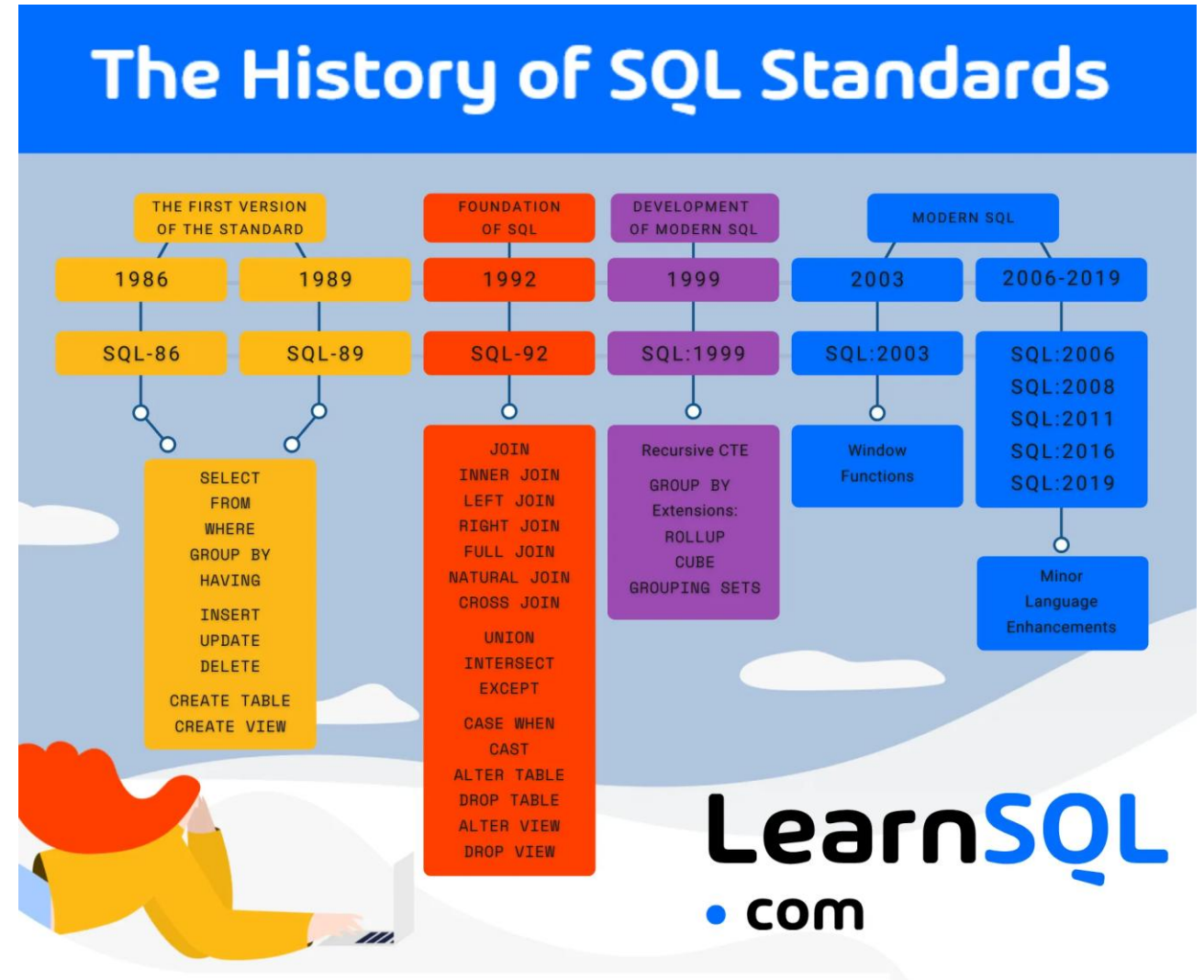
Databázové systémy

SQL

SQL = Structured Query Language

<https://clarusway.com/wp-content/uploads/2021/09/sql-history.png>

<https://learnsql.com/blog/history-of-sql-standards/history-of-sql-standards.webp>

LearnSQL
• com

Výhody

$$\sigma_{id=5}(\pi_{meno,priezvisko}(Student)))$$

SELECT meno, priezvisko FROM Student WHERE id = 5

- **SQL** = Structured Query Language
- **RDBMS** = Relational Database Management System
- **Vek** - Jazyk vznikol už v 70. rokoch v IBM a stále je najpoužívanejší.
- **Matematický základ** - postavený na **relačnej algebre** (množinové operácie ako zjednotenie, prienik, rozdiel, kartézsky súčin) a **relačnom kalkule** (predikátová logika prvého rádu).
- **Štandardizácia**: ANSI a ISO, od SQL-86 po SQL:2023 (JSON, SQL/PGQ)
- **Deklaratívna paradigma**- what to do
 - vytvor databázu, vlož dáta, vyber dáta, odfiltruj dáta, zorad' dáta, aktualizuj dáta, vymaž dáta, zobraz tabuľky, ...
 - o procedurálne vykonanie, optimalizáciu a prístup k fyzickým súborom sa stará **Query Optimizer** v RDBMS
- Imperatívny paradigma - how to do things
 - premenné, podmienky, vetvenie, cykly, funkcie, výnimky, rekurzia, ...
- Predstavte si SQL ako čašníka v reštaurácii. Vy (používateľ) mu povieťte objednávku z jedálneho lístka a čašínik (SQL) zájde do kuchyne (databázy) a prinesie vám presne to jedlo, ktoré ste chceli. Nemusíte vedieť, ako kuchár varil.

Relačné vs nerelačné databázy

- **Relačné databázy (SQL):** Dáta sú usporiadané do prísnych **tabuliek**. Všetko má svoj jasný poriadok, pravidlá a vzťahy (relácie).
 - Oracle, MySQL, MS SQL Server, PostgreSQL, DB2, MariaDB, ...
- **Nerelačné databázy (NoSQL):** Dáta sú flexibilné, často uložené ako textové dokumenty (JSON). Používa sa tam, kde sa štruktúra dát neustále mení.
 - MongoDB, Redis.
- NoSQL je trendy, ale **SQL je základom biznisu**. NoSQL je trendy, ale **SQL je základom biznisu**. Viac ako 80 % firemných aplikácií beží na relačných databázach. Viac ako 80 % firemných aplikácií beží na relačných databázach.

Prečo je SQL stále populárne?

- **Nie je to len pre programátorov:** SQL dnes **povinne** používajú dátoví analytici, produktoví manažéri, tester (QA), business analytici...
- **Univerzálnosť:** Ak sa naučíte syntax pre MySQL, bez problémov viete písať dopyty v PostgreSQL alebo Oracle. Princíp je na 95 % rovnaký.
- **Dopyt po dátach:** Žijeme v dobe dátového boomu. Firmy ako Netflix, Spotify, Instagram, či Uber generujú terabajty dát za sekundu. Všetky tieto dáta sú niekde uložené a niekto ich musí analyzovať.

Úloha SQL v modernej softvérovej architektúre

- **Perzistentná vrstva:** V trojvrstvovej architektúre (Presentation -> Application -> Data) tvorí SQL databáza kritický základ, na ktorý sa viaže aplikačná logika.
- **Abstrakcia cez ORM vs. Native SQL:** Moderné frameworky využívajú ORM (*Object-Relational Mapping* ako Hibernate, Entity Framework, Prisma). Prečo teda študovať SQL?
 - **Výkonnostné limity ORM:** Pri komplexných analytických dopytoch (OLAP) generujú ORM neoptimálny kód (**problém N+1 dopytov**).
 - **Optimalizácia a Profiling:** Bez hlbokej znalosti SQL vývojár nedokáže čítať exekučný plán (EXPLAIN, EXPLAIN ANALYZE) a diagnostikovať úzke hrdlá (Bottlenecks) v databáze.
- **Dátové inžinierstvo a OLAP:** SQL je dominantným jazykom v dátových skladoch (Data Warehouses) ako Snowflake, BigQuery, ClickHouse na transformáciu dát (procesy **ETL** (Extract, Transform, Load) / **ELT** (Extract, Load, Transform)).

SQL syntax

Syntaktická flexibilita vs. Profesionálne konvencie

- **Case Sensitivity (Citlivosť na veľkosť písmen):**
 - **Kľúčové slová:** SQL je z hľadiska kľúčových slov **case-insensitive** (`select` je to isté ako `SELECT`). Štandardom je však písať **kľúčové slová striktne VEĽKÝMI PÍSMENAMI** (`SELECT`, `FROM`, `WHERE`), aby sa vizuálne oddelili od logiky biznisu.
 - **Identifikátory (názvy tabuliek a stĺpcov):** Citlivosť závisí od operačného systému a konfigurácie RDBMS (napr. Linux vs. Windows pri MySQL). Konvenciou je písať názvy tabuliek a stĺpcov **malými písmenami**.
 - **snake_case:** Viacslovné názvy sa oddelujú podčiarkovníkom (napr. `datum_narodenia`, `objednavky_polozky`). Vyhýbajte sa CamelCase.

Syntaktická flexibilita vs. Profesionálne konvencie

- **Ukončovanie príkazov (Bodkočiarka ;):**
 - V mnohých databázach (napr. MySQL, PostgreSQL) je bodkočiarka na konci samostatného dopytu voliteľná, ak ide o jediný príkaz.
 - **Best Practice:** Vždy explicitne ukončujte každý príkaz bodkočiarkou. Je to striktne vyžadované pri spájaní viacerých dopytov do skriptov, pri písaní uložených procedúr (Stored Procedures) či CTE (Common Table Expressions).
- **Dokumentácia kódu (Komentáre):**
 - **Jednoriadkový komentár:** Začína dvoma pomlčkami -- Tento dopyt filtruje aktívnych študentov. (Pozor: v niektorých dialektoch musí po -- nasledovať medzera). Alternatívne sa v niektorých DB používa mriežka #.
 - **Viacriadkový / Blokový komentár:** Ohraničený pomocou /* ... */, identicky ako v jazykoch C++ alebo Java. Používa sa na rozsiahlejšiu dokumentáciu komplexných dopytov.
- **Formátovanie a Odsadzovanie (White Spaces):**
 - Pre SQL sú tabulátory, medzery a nové riadky irelevantné (dopyt môžete napísať do jedného nekonečného riadku).
 - **Pravidlo čitateľnosti:** Každú hlavnú klauzulu (**SELECT**, **FROM**, **WHERE**, **GROUP BY**) píšete na **nový riadok** a zoznam stĺpcov alebo podmienok vizuálne odsadzujete.

Syntaktická flexibilita vs. Profesionálne konvencie

- **Anti-pattern (Syntakticky správne, ale nečitateľné):**

`select` meno, priezvisko `from` osoba `where` pohlavie = 'm' `and` otec `is not null`

- **Profesionálny zápis (Čitateľný a udržiateľný):**

-- Výber aktívnych študentov 3. ročníka pre potreby dekanátu

`select`

meno,
priezvisko

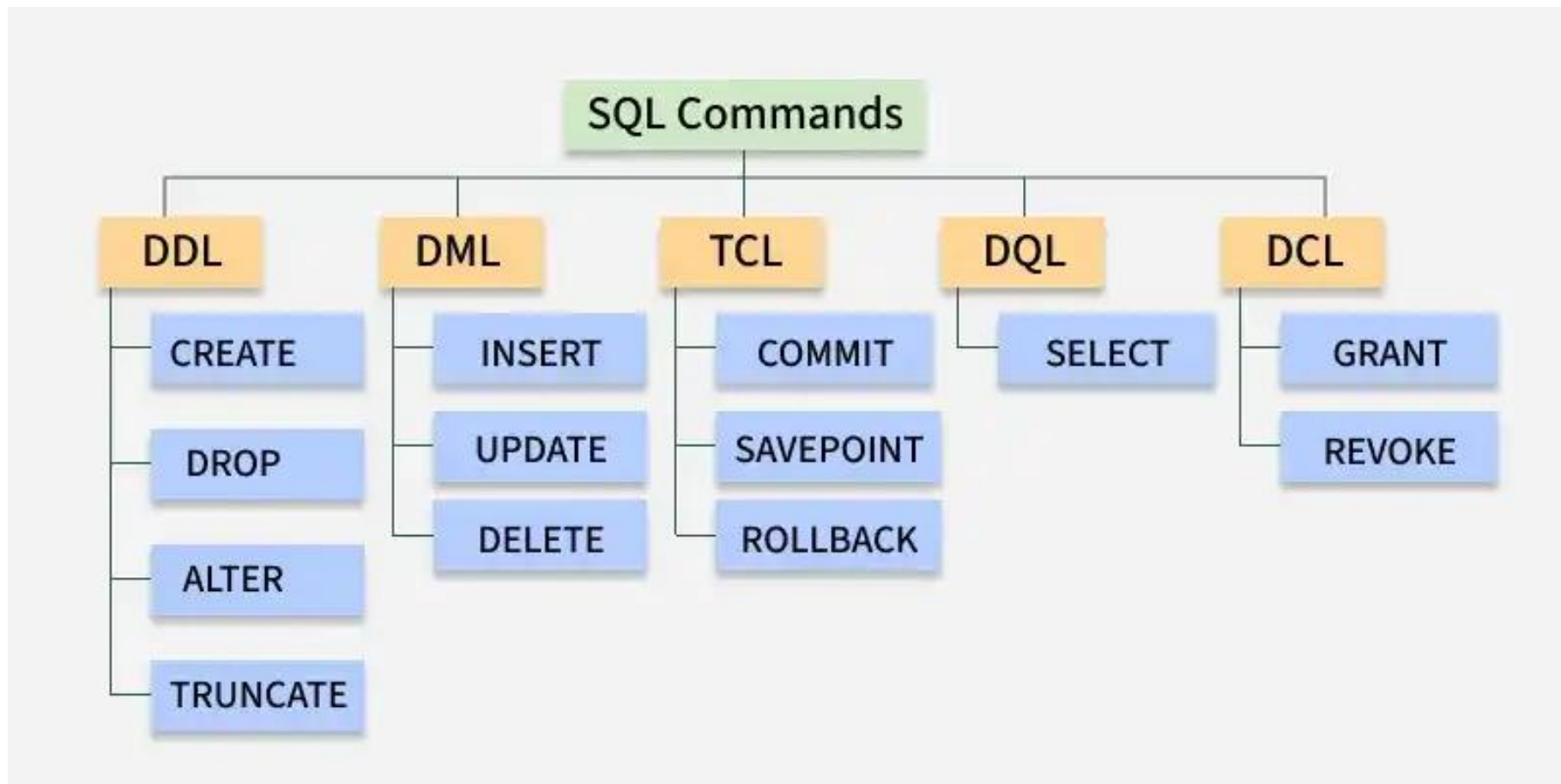
`from`

osoba

`where`

pohlavie = 'm' `and` otec `is not null`;

SQL príkazy

DDL = Data Definition Language

Príkaz	Popis	Syntax
CREATE	Vytvorí databázu alebo jej objekty (tabuľku, index, funkciu, pohľad, uloženú procedúru a triggre/spúšťače).	CREATE TABLE table_name (column1 data_type, column2 data_type, ...);
DROP	Vymaže objekty z databázy (odstráni ich štruktúru aj dáta).	DROP TABLE table_name;
ALTER	Mení a upravuje štruktúru existujúcej databázy alebo tabuľky.	ALTER TABLE table_name ADD COLUMN column_name data_type;
TRUNCATE	Odstráni všetky záznamy z tabuľky vrátane uvoľnenia celého priestoru, ktorý bol pre tieto záznamy vyhradený.	TRUNCATE TABLE table_name;
COMMENT	Pridá komentáre do dátového slovníka (data dictionary).	COMMENT ON TABLE table_name IS 'comment_text';
RENAME	Premenuje existujúci objekt v databáze.	RENAME TABLE old_table_name TO new_table_name;

```
DROP DATABASE IF EXISTS OsobaVztah;
CREATE DATABASE OsobaVztah;
USE OsobaVztah;
CREATE TABLE Osoba (
    id INT NOT NULL PRIMARY KEY,
    meno VARCHAR(10) NOT NULL,
    priezvisko VARCHAR(20) NOT NULL,
    rodne_priezvisko VARCHAR(20),
    dat_nar DATE NOT NULL,
    dat_smrti DATE,
    pohlavie CHAR(1) NOT NULL CHECK (pohlavie IN ('m','z')),
    vyska DEC(4,1) CHECK (vyska BETWEEN 30.0 AND 250.0),
    vaha DECIMAL(4,1),    -- To iste ako DEC(4,1)
    otec INT ,
    matka INT ,
    FOREIGN KEY (otec) REFERENCES Osoba(id),
    FOREIGN KEY (matka) REFERENCES Osoba(id) -- cudzi kluc s menom
);
TRUNCATE TABLE VZTAH;
```

Dátové typy

- **Numerické dátové typy**

- Presné numerické – **TINYINT**, **SMALLINT**, **MEDIUMINT**, **INTEGER=INT**, **BIGINT**, **DECIMAL**(precision, scale)=**DEC**(precision, scale), ...
 - **precision** - je maximálny počet číslic (presnosť)
 - **scale** - označuje počet číslic za desatinnou čiarkou
- Približné numerické - **FLOAT**, **DOUBLE**

- **Reťazcové dátové typy**

- **CHAR**(size), **VARCHAR**(size)
- **BLOB**, **TEXT**, ...
- **ENUM**, **SET**

- **Dátumové a časové dátové typy**

- **DATE**, **TIME**, **DATETIME**, **TIMESTAMP**, **YEAR**, ...

- Iné

- **JSON**, **XML**, **POINT**, **POLYGON**, ...

Sémantika hodnoty NULL

- **Definícia:** NULL reprezentuje **absenciu hodnoty**, neznámu hodnotu a
- **Príklad z praxe:** Ak študent nemá zadané telefonne_cislo, hodnota je NULL (neznaMENÁ to, že jeho číslo je 0).
- **Vplyv na integritu:** Atribúty môžu mať obmedzenie NOT NULL, ktoré vynucuje, aby bola položka pri zápise vždy vyplnená.

Trojhodnotová logika (3VL – Three-Valued Logic)

- Prítomnosť **NULL** mení klasickú booleovskú logiku (True/False) na trojhodnotovú. Akýkoľvek aritmetický alebo porovnávací výraz, v ktorom figuruje **NULL**, vracia výsledok **UNKNOWN** (Neznáme).

$\wedge$	T	U	F
T	T	U	F
U	U	U	F
F	F	F	F

$\vee$	T	U	F
T	T	T	T
U	T	U	U
F	T	U	F

$\neg$	
T	F
U	U
F	T

DML = Data Manipulation Language

Príkaz	Popis	Syntax
INSERT	Vloží dáta do tabuľky	INSERT INTO table_name (column1, column2, ...) VALUES (value1, value2, ...);
UPDATE	Aktualizuje existujúce dáta v tabuľke	UPDATE table_name SET column1 = value1, column2 = value2 WHERE condition;
DELETE	Vymaže záznamy z databázovej tabuľky	DELETE FROM table_name WHERE condition;

INSERT Osoba **VALUES**(4, 'Naša', 'Kováčová', 'Rostová', '1928-02-05', '1965-03-11', 'z', 155.0, 99, **NULL**, **NULL**);

INSERT INTO Osoba (id, priezvisko, meno, rodne_priezvisko, dat_nar, dat_smrti, pohlavie, vyska, vaha, otec, matka)

VALUES(5,'Urban' , 'Jozef', **NULL**, '1922-10-19', **NULL**, 'm', 199.5, **Null**, **NULL**, **NULL**); -- meno vs. priezvisko

INSERT INTO Osoba (id,meno, priezvisko, rodne_priezvisko, dat_nar, dat_smrti, pohlavie, vyska, vaha, otec, matka)

VALUES

(6, 'Mária', 'Urbanová', 'Nováková', '1937-12-08', **NULL**, 'z', 172.5, 57.5, 1, 2),

(7, 'Patrik', 'Novák', 'Novák', '1945-06-19', **NULL**, 'm', 182.5, 89.5, 1, 2),

(8, 'Patrícia','Nováková', 'Halušková', '1952-01-08', **NULL**, 'z', 143.5, 35, **NULL**, **NULL**),

(9, 'Michal', 'Kováč', 'Kováč', '1942-04-10', **NULL**, 'm', 167.0, 88, 3, 2);

INSERT Osoba **VALUES**(10,'Roman', 'Kováč', 'Kováč', '1948-05-20', **NULL**, 'm', 179.5, 78.5, 3, 4), -- aj tak sa da :)

(11,'Peter', 'Horváth', 'Horváth', '1959.7.2', '2000.12.31','m', 193.0, 110.5,**NULL**, **NULL**);

INSERT Osoba **VALUES**(12,'Lucia', 'Horváthová','Urbanová', '1959.1.13', **NULL**, 'z', 156.5, 45.5, 5, 6);

UPDATE osoba **SET** meno = 'Dáša', rodne_priezvisko = priezvisko, priezvisko = 'Dášová' **WHERE** id = 24;

DELETE FROM Osoba **WHERE** id = 24;

DQL - Data Query Language

Príkaz	Popis	Syntax
SELECT	Používa sa na získanie (výber) dát z databázy	SELECT column1, column2, ... FROM table_name WHERE condition;
FROM	Označuje tabuľku (alebo tabuľky), z ktorej sa majú dáta získať	SELECT column1 FROM table_name;
WHERE	Filtruje riadky pred akýmkoľvek zoskupovaním alebo agregáciou	SELECT column1 FROM table_name WHERE condition;
GROUP BY	Zoskupuje riadky, ktoré majú rovnaké hodnoty v špecifikovaných stĺpcoch	SELECT column1, AVG_FUNCTION(column2) FROM table_name GROUP BY column1;
HAVING	Filtruje výsledky príkazu GROUP BY	SELECT column1, AVG_FUNCTION(column2) FROM table_name GROUP BY column1 HAVING condition;
DISTINCT	Odstraňuje duplicitné riadky z množiny výsledkov	SELECT DISTINCT column1, column2, ... FROM table_name;
ORDER BY	Zoraduje množinu výsledkov podľa jedného alebo viacerých stĺpcov	SELECT column1 FROM table_name ORDER BY column1 [ASC DESC];
LIMIT	Používa sa na obmedzenie počtu vrátených riadkov v dopyte SELECT (bežne podporované v MySQL a PostgreSQL)	SELECT * FROM table_name LIMIT number;

SELECT * FROM osoba;

SELECT

meno,

priezvisko AS 'Priezvisko',

dat_nar 'Dátum narodenia'

FROM

osoba

WHERE

pohlavie = 'z' AND priezvisko <> rodne_priezvisko AND dat_smrti IS NULL
AND dat_nar < '1990-01-01' AND vyska > 160

ORDER BY priezvisko ASC, 1 DESC, 'Dátum narodenia';

id	meno	priezvisko	rodne_priezvisko	dat_nar	dat_smrti	pohlavie	vyska	vaha	otec	matka
1	Adam	Prvý	NULL	1918-05-11	1968-10-01	m	180.0	80.0	NULL	NULL
2	Eva	Prvá	Druhá	1919-01-09	1988-07-22	z	160.0	60.0	NULL	NULL
3	Zoly	Múdry	NULL	1918-04-07	1990-09-23	m	175.5	75.0	NULL	NULL
4	Nasa	Kováčová	Rostová	1928-02-05	1965-03-11	z	155.0	99.0	NULL	NULL
5	Jozef	Urban	NULL	1922-10-19	NULL	m	199.5	NULL	NULL	NULL
6	Mária	Urbanová	Nováková	1937-12-08	NULL	z	172.5	57.5	1	2
7	Patrik	Novák	Novák	1945-06-19	NULL	m	182.5	89.5	1	2
8	Patricia	Nováková	Halušková	1952-01-08	NULL	z	143.5	35.0	NULL	NULL
9	Michal	Kováč	Kováč	1942-04-10	NULL	m	167.0	88.0	3	2
10	Roman	Kováč	Kováč	1948-05-20	NULL	m	179.5	78.5	3	4
11	Peter	Horváth	Horváth	1959-07-02	2000-12-31	m	193.0	110.5	NULL	NULL
12	Lucia	Horváthová	Urbanová	1959-01-13	NULL	z	156.5	45.5	5	6
13	Urban	Urban	Urban	1957-03-31	NULL	m	138.2	24.5	5	6
14	Dáša	Nováková	Novaková	1970-07-17	NULL	z	167.0	55.0	7	8
15	Viera	Silná	Novaková	1973-02-13	NULL	z	169.5	63.0	7	8
16	Vladimír	Silný	Silný	1974-08-01	2002-12-04	m	175.5	73.0	NULL	NULL
17	Milena	Slabá	Slabá	1979-09-14	NULL	z	164.0	64.0	NULL	NULL
18	Ján	Horváth	Horváth	1982-01-16	NULL	m	159.5	65.5	11	12
19	Zuzana	Silná	Silná	2002-03-01	NULL	z	158.5	60.0	16	15
20	Zuzana	Slabá	Slabá	1999-12-16	NULL	z	171.5	54.5	16	17
21	Zuzana	Pravá	Pravá	1990-11-26	NULL	z	170.5	60.5	16	17
22	Zuzana	¼avá	¼avá	1931-01-14	NULL	z	195.5	58.5	16	17
23	Zuzana	Stredná	Stredná	1945-04-08	NULL	z	150.5	87.0	16	17
NULL	NULL	NULL	NULL	NULL	NULL	NULL	NULL	NULL	NULL	NULL

meno	Priezvisko	Dátum narodenia
Viera	Silná	1973-02-13
Mária	Urbanová	1937-12-08

DCL - Data Control Language

Príkaz	Popis	Syntax
GRANT	Prideluje nové oprávnenia používateľskému účtu, čím mu umožňuje prístup ku konkrétnym databázovým objektom, akciám alebo funkciám.	GRANT privilege_type [(column_list)] ON [object_type] object_name TO user [WITH GRANT OPTION];
REVOKE	Odoberá predtým pridelené oprávnenia používateľskému účtu, čím ruší jeho prístup k určitým databázovým objektom alebo akciám.	REVOKE [GRANT OPTION FOR] privilege_type [(column_list)] ON [object_type] object_name FROM user [CASCADE];

GRANT SELECT, INSERT ON osoba **TO** adam;

REVOKE INSERT ON osoba **FROM** adam;

TCL - Transaction Control Language

Príkaz	Popis	Syntax
BEGIN TRANSACTION	Spustí novú transakciu	BEGIN TRANSACTION [transaction_name];
COMMIT	Uloží všetky zmeny vykonané počas transakcie	COMMIT ;
ROLLBACK	Vráti späť (zruší) všetky zmeny vykonané počas transakcie	ROLLBACK ;
SAVEPOINT	Vytvorí bod uloženia (savepoint) v rámci aktuálnej transakcie	SAVEPOINT savepoint_name;

BEGIN TRANSACTION;

UPDATE vztah **SET** do = **current_date()** **WHERE** id_on = 1;

SAVEPOINT before_update;

DELETE osoba **WHERE** id = 1;

ROLLBACK TO SAVEPOINT before_update;

COMMIT;

SELECT * FROM osoba;

SELECT

meno,

priezvisko AS 'Priezvisko',

dat_nar 'Dátum narodenia'

FROM

osoba

WHERE

pohlavie = 'z' AND priezvisko <> rodne_priezvisko AND dat_smrti IS NULL
AND dat_nar < '1990-01-01' AND vyska > 160

ORDER BY priezvisko ASC, 1 DESC, 'Dátum narodenia';

id	meno	priezvisko	rodne_priezvisko	dat_nar	dat_smrti	pohlavie	vyska	vaha	otec	matka
1	Adam	Prvý	NULL	1918-05-11	1968-10-01	m	180.0	80.0	NULL	NULL
2	Eva	Prvá	Druhá	1919-01-09	1988-07-22	z	160.0	60.0	NULL	NULL
3	Zoly	Múdry	NULL	1918-04-07	1990-09-23	m	175.5	75.0	NULL	NULL
4	Nasa	Kováčová	Rostová	1928-02-05	1965-03-11	z	155.0	99.0	NULL	NULL
5	Jozef	Urban	NULL	1922-10-19	NULL	m	199.5	NULL	NULL	NULL
6	Mária	Urbanová	Nováková	1937-12-08	NULL	z	172.5	57.5	1	2
7	Patrik	Novák	Novák	1945-06-19	NULL	m	182.5	89.5	1	2
8	Patricia	Nováková	Halušková	1952-01-08	NULL	z	143.5	35.0	NULL	NULL
9	Michal	Kováč	Kováč	1942-04-10	NULL	m	167.0	88.0	3	2
10	Roman	Kováč	Kováč	1948-05-20	NULL	m	179.5	78.5	3	4
11	Peter	Horváth	Horváth	1959-07-02	2000-12-31	m	193.0	110.5	NULL	NULL
12	Lucia	Horváthová	Urbanová	1959-01-13	NULL	z	156.5	45.5	5	6
13	Urban	Urban	Urban	1957-03-31	NULL	m	138.2	24.5	5	6
14	Dáša	Nováková	Novaková	1970-07-17	NULL	z	167.0	55.0	7	8
15	Viera	Silná	Novaková	1973-02-13	NULL	z	169.5	63.0	7	8
16	Vladimír	Silný	Silný	1974-08-01	2002-12-04	m	175.5	73.0	NULL	NULL
17	Milena	Slabá	Slabá	1979-09-14	NULL	z	164.0	64.0	NULL	NULL
18	Ján	Horváth	Horváth	1982-01-16	NULL	m	159.5	65.5	11	12
19	Zuzana	Silná	Silná	2002-03-01	NULL	z	158.5	60.0	16	15
20	Zuzana	Slabá	Slabá	1999-12-16	NULL	z	171.5	54.5	16	17
21	Zuzana	Pravá	Pravá	1990-11-26	NULL	z	170.5	60.5	16	17
22	Zuzana	¼avá	¼avá	1931-01-14	NULL	z	195.5	58.5	16	17
23	Zuzana	Stredná	Stredná	1945-04-08	NULL	z	150.5	87.0	16	17
NULL	NULL	NULL	NULL	NULL	NULL	NULL	NULL	NULL	NULL	NULL

meno	Priezvisko	Dátum narodenia
Viera	Silná	1973-02-13
Mária	Urbanová	1937-12-08